

20.12.2023

Sähkömarkkinoiden edistämisen periaatteet

Hyväksytty hallituksen kokouksessa 20.12.2023. Hallitus hyväksyy nämä periaatteet joka toinen vuosi tai tarvittaessa. Periaatteet koskevat kaikkia Fingrid-konsernin yhtiöitä, ellei asiayhteydestä muuta johdu.

1	Yleistä	1
2	Ohjaava lainsäädäntö	1
3	Toiminnan tavoitteet	2
4	Toiminnan periaatteet	3

1 Yleistä

Tässä dokumentissa kuvataan sähkömarkkinoiden edistämisen perustana oleva lainsäädäntö, toiminnan tavoitteet sekä periaatteet, joita Fingridissä noudatetaan edistettäessä sähkömarkkinoita. Sähkömarkkinoiden edistäminen on Fingridin yksi perustehtävä ja se perustuu kansalliseen ja eurooppalaiseen lainsäädäntöön.

2 Ohjaava lainsäädäntö

Seuraavat säädökset asettavat viitekehyksen sähkömarkkinoiden edistämiseksi:

Sähkömarkkinalain (588/2013) tarkoituksena on varmistaa edellytykset tehokkaasti, varmasti ja ympäristön kannalta kestävästi toimiville kansallisille ja alueellisille sähkömarkkinoille sekä Euroopan unionin sähkön sisämarkkinoille siten, että hyvä sähkön toimitusvarmuus, kilpailukykyinen sähkön hinta ja kohtuulliset palveluperiaatteet voidaan turvata loppukäyttäjille. Sähkömarkkinalain perusteella Energiavirasto on verkkoluvassa määrännyt Fingridin järjestelmävastuulliseksi kantaverkonhaltijaksi. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan on toiminnallaan varmistettava edellytykset tehokkaasti toimiville kansallisille ja alueellisille sähkömarkkinoille sekä Euroopan unionin sähkön sisämarkkinoille.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/943 sähkön sisämarkkinoista vahvistaa perusperiaatteet Euroopan sähkösisämarkkinoille ja vahvistaa säännöt rajat ylittävää sähkön kauppaa varten.

Komission asetus (EU) 2015/1222 kapasiteetin jakamista ja ylikuormituksen hallintaa koskevien suuntaviivojen vahvistamisesta määrittää periaatteet vuorokausimarkkinoiden ja päivänsisäisten markkinoiden markkinasäännöille koskien kapasiteetin laskentaa, tarjousalueiden määrittelyä, ajojärjestyksen uudelleenmäärittelyä ja vastakauppaa, vuorokausi- ja päivänsisäisten markkinoiden yhteen kytkentää sekä pullonkaulatulojen laskentaa.

20.12.2023

Komission asetus (EU) 2017/2195) sähköjärjestelmän tasehallintaa koskevista suuntaviivoista määrittää tasepalvelun tarjoajien ja tasevastaavien tehtäviä ja velvoitteita, tasesähkön vaihdon eurooppalaisista kauppapaikoista, tasesähkön ja tasehallintakapasiteetin hankinnasta, rajasiirtokapasiteetin varaamisesta tasehallintakapasiteetin kauppaa varten sekä taseselvityksestä.

Komission asetus (EU) 2016/1719) pitkän aikavälin kapasiteetin jakamista koskevista suuntaviivoista asettaa säännöt pitkän aikavälin siirtokapasiteetin laskennasta ja jakamisesta, alueiden väliseen siirtoon liittyviltä riskeiltä suojautumisesta, keskitetystä kauppapaikasta ja pullonkaulatulojen jakamisesta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1227/2011) energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta sisältää säännöt, joilla kielletään energian tukkumarkkinoita vahingoittavat käytännöt. Sen mukaan Fingrid on ammattimaisesti tukkutason energiatuotteilla liiketoimia järjestävä henkilö, jonka on perustettava ja ylläpidettävä tehokkaita järjestelyjä ja menettelyjä sisäpiirikauppaa tai markkinoiden manipulointia koskevien rikkomusten havaitsemiseksi.

Ilmastolaissa (423/2022) Suomen tavoitteeksi on asetettu olla hiilineutraali vuonna 2035. Tavoitteen saavuttamista edesautetaan muun muassa nopeuttamalla päästövähennystoimia. Hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen ja mahdollistaminen on otettava huomioon sähkömarkkinoiden edistämisen näkökulmasta.

3 Toiminnan tavoitteet

Sähkömarkkinoiden edistämisen tavoitteena on tehokkuuden sekä terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun edistäminen sähkömarkkinoilla. Energiamurroksen mahdollistamiseksi Fingrid edistää reservimarkkinoiden likviditeettiä ja joustokyvykkyyttä Suomessa.

Suomi kilpailee investoinneista sähkön tuotantoon ja puhtaan sähkön hyödyntämiseen kansainvälisesti. Markkinoiden laajuus ja ennakoitavuus ovat keskeisessä roolissa investoijien tehdessä päätöksiä investointien maantieteellisestä sijoittumisesta.

Fingridin tavoitteena on laajat ja ennakoitavat sähkömarkkinat. Fingrid edistää sähkömarkkinoiden yhdentymistä alueellisesti ja eurooppalaisesti. Markkinoille pääsyn on oltava helppoa, markkina-alueen mahdollisimman laaja ja markkinoiden toiminnan läpinäkyvää, mikä parantaa markkinoiden likviditeettiä.

Sähkön siirtoverkon ja siihen liittyvien rajayhdysjohtojen kautta Fingrid yhdistää Suomen osaksi eurooppalaisia sähkömarkkinoita ja tarjoaa asiakkailleen pääsyn yhteisille eurooppalaisille markkinapaikoille. Fingrid tarjoaa markkinoiden käyttöön mahdollisimman suuren siirtokapasiteetin kantaverkon käyttövarmuutta vaarantamatta. Fingridin tavoitteena on kasvattaa sekä Suomen sisäistä että rajasiirtokapasiteettia ja investoida uusiin, Suomen kokonaisedun mukaisiin siirtoyhteyksiin markkinoiden toimivuuden ja tehokkuuden varmistamiseksi.

20.12.2023

Eurooppalaiset sähkömarkkinat perustuvat tarjousalueisiin, joiden sisällä sähkön hinta on sama ja sähkökauppaa voi käydä ilman siirtokapasiteetin varaamista. Suomi on yksi tarjousalue, minkä ansiosta sähkön hinta läpi koko maan on sähkömarkkinoilla aina yhtenäinen. Sähkömarkkinoiden edistämisen tavoitteena on edistää Suomen pysymistä yhtenä sähkökaupan tarjousalueena vuorokausi- ja päivänsisäisillä markkinoilla.

Fingrid uudistaa sähkömarkkinoita ja niiden sääntöjä, jotta tuotanto ja kulutus löytävät tasapainon tehokkaasti ja kustannustehokas ja hyvän käyttövarmuuden säilyttävä siirtymisen puhtaaseen sähköjärjestelmään on mahdollista.

Fingrid luo edellytyksiä markkinaehtoisille ja asiakaskeskeisille sähkömarkkinaratkaisuille niin, että sähkön hinta ohjaa tuotantoa, kulutusta ja varastointia. Tavoitteena on vahvistaa sähkön reaaliaikaisen markkinahinnan ohjaavaa vaikutusta. Fingrid parantaa loppuasiakkaiden ja hajautettujen resurssien osallistumismahdollisuuksia sähkömarkkinoille käymällä aktiivista dialogia toimijoiden kanssa, kehittämällä markkinasääntöjä ja tiedonvaihtoa sekä luomalla digitalisaatiota hyödyntäen markkinoita tukevan toimintaympäristön.

Sähköjärjestelmän muutoksen edetessä Fingridin tavoitteena on edistää sellaisia markkinaratkaisuja, jotka luovat riittävät edellytykset sähkön toimitusvarmuudelle eli energian ja tehon riittävyydelle sekä sähköjärjestelmän tekniselle toimivuudelle. Tarvittaessa näitä voidaan turvata kansallisilla ratkaisuilla ja kantaverkkoinvestoinneilla,

4 Toiminnan periaatteet

Fingrid ottaa sähkömarkkinoita edistäessään huomioon asiakkaidensa tarpeet sekä Suomen kilpailukyvyn ja kokonaisedun.

Fingrid tarkastelee sähkömarkkinoiden edistämistä, käyttövarmuuden hallintaa ja siirtokapasiteetin varmistamista kokonaisuutena. Tilanteissa, joissa sähkömarkkinoiden edistäminen ja käyttövarmuuden hallinta ovat keskenään ristiriidassa siten, että käyttövarmuus vaarantuu, käyttövarmuuden hallinta on etusijalla. Käyttövarmuuden hallintaa sekä sähkömarkkinoiden pelisääntöjä kehitetään siten, että ristiriitatilanteet voidaan mahdollisimman pitkälle välttää. Sähköjärjestelmän tehotasapainoa uhkaavissa operatiivisissa tilanteissa Fingrid turvautuu järjestelmävastaavan oikeuksiin vain, jos tilannetta ei pystytä ratkaisemaan markkinaehtoisin keinoin. Siirtojenhallinnan operatiivisissa tilanteissa hyödynnetään lähtökohtaisesti markkinaehtoisia keinoja.

Sähkömarkkinoiden edistämässä tarkastelunäkökulma on yleensä eurooppalainen ja markkinoiden yhtenäisyyttä edistävä. Arvioidessaan vaihtoehtoisia markkinaratkaisuja Fingrid ottaa tarkastelussa huomioon Suomen edun. Fingrid vaikuttaa eurooppalaisiin markkinaratkaisuihin tärkeäksi katsomissaan asioissa ja niitä käsittelevissä yhteistyöorganisaatioissa. Alueellisissa asioissa sähkömarkkinoiden edistämisen toimenpiteet kohdistuvat Pohjoismaiden ja Baltian kapasiteetinlaskenta-alueille ja enenevässä määrin koko Itämeren alueen sähkömarkkinoille niiden yhtenäisyyttä edistäen. Toiminnalla tavoitellaan alueellisen yhdentymisen lisäämistä markkinoilla.

Fingrid edistää tasapuolisesti koko markkinoiden toimintaa asettamatta yksittäisen teknologian, toimijan, toimijaryhmän tai sähköpörssin etua toisen edelle. Fingrid toimii hyvässä yhteistyössä ja avoimessa vuorovaikutuksessa markkinatoimijoiden ja kaikkien sidosryhmien kanssa.

20.12.2023

Sähkömarkkinoiden kehityksessä tavoitellaan sähkön tehokasta ja ajantasaiseen tietoon perustuvaa hinnanmuodostusta kaikilla markkinapaikoilla. Markkinoilla sovellettavien hintakattojen tulee olla suhteessa niillä saavutettaviin hyötyihin.

Siirtoverkkoa käytetään, ylläpidetään ja kehitetään vastuullisesti ja ennakoivasti markkinoiden tarpeita vastaavasti kokonaistaloudellisuus sekä ympäristö- ja luontoarvot huomioiden. Tavoitteena verkon kehittämisessä on, että siirtoverkkoon ei synny rakenteellisia pullonkauloja, jotka edellyttäisivät Suomen jakamista tarjousalueisiin. Tätä tavoitetta arvioidaan suhteessa yhden tarjousalueen säilyttämisen edellyttämiin verkkoinvestointeihin ja niiden kustannuksiin. Verkkoinvestointien lisäksi siirtokapasiteetin kehittämisessä hyödynnetään erilaisia sähkömarkkinoilla tarjolla olevia joustavia resursseja. Fingrid kehittää siirtojenhallinnan tarpeita palvelevia ratkaisuja. Sähkömarkkinahyöty otetaan huomioon arvioitaessa verkkoinvestointien ja joustoratkaisujen kannattavuutta. Niin ikään sähkön-siirron keskeytysten toteuttamisessa otetaan huomioon sähkömarkkinavaikutukset.

Fingrid antaa markkinoille mahdollisimman suuret siirtokapasiteetit. Ne määritellään objektiivisten ja läpinäkyvien periaatteiden ja laskentamenetelmien mukaan. Kapasiteetit osoitetaan niille markkinapaikoille, joilla niiden kokonaistaloudellinen hyöty kulloinkin on suurin. Keskeytystilanteissa vastakauppaa käytetään tarvittaessa ylläpitämään siirtokapasiteettia, mikäli se on kokonaistaloudellisesti tehokasta.

Kaupankäynti sähkön hintasuojaukseen käytettävillä pitkän aikavälin johdannaistuotteilla on kilpailtua toimintaa, jota käydään markkinaehtoisesti julkisilla kauppapaikoilla ja kahdenvälisesti. Jos markkinatoimijoiden pitkän aikavälin hintasuojausmahdollisuudet eivät toteudu markkinaehtoisesti, niin Fingrid edistää harmonisoitujen eurooppalaisten ratkaisujen kehittämistä ja käyttöönottoa suojausmahdollisuuksien varmistamiseksi.

Fingrid ylläpitää ja kehittää tehokkaasti toimivia tasesähkön ja tasehallintakapasiteetin markkinasääntöjä ja toimivia markkinapaikkoja asiakkaita varten mahdollistaen sähkömarkkinatoimijoiden tehokkaan osallistumisen kansallisille, pohjoismaisille ja eurooppalaisille markkinoille.

Markkinasääntöjä kehitetään siten, että markkinoille tulon kynnyks on mahdollisimman matala. Markkinaosapuolille annetaan mahdollisuus käydä sähkökauppaa toimitushetken alkuun saakka. Markkinaosapuolien reaaliaikainen säätö hyväksytään, mikäli se ei vaaranna käyttövarmuutta.

Fingrid vastaa siitä, että taseselvitys toteutetaan luotettavasti ja nopeasti ja että selvittämättä jääneen sähkön määrä on mahdollisimman pieni.

Fingrid edistää sähkömarkkinoiden läpinäkyvyyttä kehittämällä toimintatapoja ja ratkaisuja, joilla markkinoihin liittyvää tietoa julkaistaan ja saatetaan markkinatoimijoiden ja muiden tahojen käyttöön. Fingrid julkaisee omilla verkkosivuillaan luotettavasti ja ajantasaisesti järjestelmiensä tuottamaa ja käytössään olevaa julkista markkinoihin liittyvää tietoa.

20.12.2023

Fingrid vastaa sähkömarkkinoiden tiedonvaihdon kehittämisestä. Fingrid kehittää sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämää tiedonvaihtoa yhdessä toimialan kanssa ja osallistuu tiedonvaihdon menettelytapojen ja standardien kehitykseen liittyvään kansainväliseen yhteistyöhön. Fingrid edistää sähköalan yritysten tiedonvaihtoon käyttämien tietojärjestelmien yhteensopivuutta ja tiedonvaihdon oikeellisuutta. Fingrid tarjoaa lain mukaiset keskitetyn tiedonvaihdon palvelut. Lisäksi Fingrid tarjoaa loppukuluttajalle pääsyn keskitetyn tiedonvaihdon järjestelmässä eli datahubissa oleviin tietoihin.

Sähkömarkkinoiden edistäminen aiheuttaa yhtiölle kustannuksia, jotka katetaan pääosin kantaverkkomaksuilla. Kustannusten on oltava kohtuullisia suhteessa toiminnalla saatavaan kokonaistaloudelliseen hyötyyn. Osa yhtiön markkinapalveluista kuten tase-, alkuperätakuu- ja vähittäismarkkinoiden tiedonvaihtopalvelut rahoitetaan palvelun käyttäjille kohdistettavilla palvelumaksuilla.